

Internet u Keplera

Ezer oka van annak, hogy az ember Prágába menjen. Ez a város olyan, mint egy hatalmas ékszerdoboz – nem véletlenül kapta az Arany Prága nevet –, szinte minden köve műemlék. Az ember nap-hosszat őgyleghet a Staré Mesto, a Malá Strana zengzugas utcáin, nekiíromodhat a Hradszin dombjának, vagy éppen kiugorhat a 18-as villamossal csak néhány megállányra fekvő Vyšehradra, és mindenfelé középkori, reneszánsz vagy éppen barokk lakóházakba, palotákba, templomokba botlik. Prága Švejk és Kafka városa, Mozart és Dvořák városa – Tycho és Kepler városa... Itt született a Gólem-legendája, itt csodálhatjuk meg a fantasztikus zsidó temetőt, itt alkotott Alfons Mucha, a cseh szecesszió nagy mestere – hosszan lehetne sorolni a város nevezetes tudósait és művészeit.

Az ember azért is érzi annyira otthon magát a cseh fővárosban, mert kicsit olyan, mint Budapest: itt is van lapos pesti és dombos budai oldal, a két városrészt itt is folyó választja el. A hasonlóság azonban ennyiben ki is merül. Bármennyire is közel áll hozzánk Budapest, tárgyilagosan el kell ismernünk: Prága mindenben fölötte áll.

Nézzük például a város csillagászati múltját. A prágai Planetáriumban – mely olyanféle parkban található, mint a Népliget – a sokféle asztronómiai portéka mellett csillagászati Prága-térképet is vásárolhatunk (Praha astronomická), melynek alapján sorra járhatjuk a város csillagászati nevezetességeit. Van belőlük bőven!

Az Óvárosi téren (Stároměstské Náměstí) meridiánt építettek be a kövezetbe. A turistahad észre sem veszi, és bizony mi is átlépdeltünk volna felette, ha nincs nálunk a csillagászati Prága-térkép. Az új meridiántól csak néhány lépés, és ott állunk a város egyik jelképe, a csillagászati óra, az Orloj előtt. Minden egész órában népes közönség kíséri figyelemmel, ahogy a felnyíló kis ablakok mögött felvonulnak az apostolok, a csontváz figura megrángatja a kis harangot, végül a rézkakas repedtfazék hangon el-kukorítja magát. A produkció manapság, az Internet korában is osztatlan sikert arat. Az Óvárosi térről egy polgárházon keresztül jutunk a kéttornyú Týn templomba. Lenyűgöző a frissen felújított gótikus templom ég felé szökkenő belső tere, de mi Tycho de Brahe, a nagy dán csillagász síremlékét keressük itt. Ott van, a főoltártól jobbra! Érdemes alaposan szemrevételezni a sliveneci vörös márványból készült sírkövet: a

A prágai meridián az Óvárosi téren

teljes páncélzatban ábrázolt csillagász jobbát nem sisakon, hanem éggömbön nyugtatja.

Ha tovább haladunk a Károly híd felé, a Karlova utca egyik középkori házán emléktáblára leszünk figyelmesek: 1607 és 1612 között itt lakott Kepler. A Károly hídon átsétálva Prága „budai” oldalára, nehéz eldönteni, hogy merre folytassuk utunkat. Megnézzük a királyi nyári lakot, a Belvedere-t, ahol Tycho nevezetes észleléseit végezte? Vagy a Wallenstein-palotát válasszuk, ahol a bolygók barokk freskóit tekinthetjük meg (köztük a Jupitert – négy holdjával)? Netán a Petřín-hegyre másszunk fel, a Štefánik Csillagvizsgálóhoz? A bőség zavarában végül a Nový Sveten kötünk ki – itt volt Tycho lakhelye, amit emléktábla jelöl. Egy macskaugrásnyira különös dolgot látunk a Kepler utcában: Tycho és Kepler 1983-ban készült szobrát. Tycho szeksztantst szorongat, jelzve, hogy ő az észlelések mestere volt a távcső előtti korban, míg Kepler kezében kéziratot látunk, hiszen ő inkább az elmélet embere volt. A szoborral szemközi számítástechnikai üzletet egyenesen Keplerhez címezték: Internet u Keplera – mondja a bolt felirata...

Ennyi élmény után jólesik egy kis pihenő a Neruda utcában: egy török teázóba térrünk be, ahol a hihetetlenül jó török teát hihetetlen kedvességgel szervírozza a török felszolgálónő.

A Neruda utcát frissen rendbe hozott, ragyogóan tiszta barokk polgárházak és kisebb-nagyobb paloták szegélyezik. Itt is, ott is feltűnik a Bohemia Crystal felirat – a kristályüveg, és egyáltalán az üvegművesség legkülönfélébb produktumai ugyanúgy hozzátartoznak Csehországhoz, mint a knédli vagy a kítűnő sör. A Károly hídhöz közeledve ismét megnövekszik az embertömeg – november elején vagyunk, de a város mégis tele turistával, jórészt olaszokkal, németekkel, de elvétve magyar szót is hallani. Ismét átsétálunk a középkori hídon, ami minden évszakban és minden napszakban varázslatos dolog, még akkor is, ha alkalmasint majd' leszakad a látogatók hada alatt.

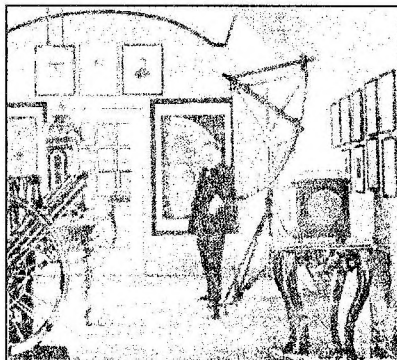
A hídról jól látni az óváros toronyrengetegét, és a tornyok közt van egy, amelyiken egy Atlasz-figura éggömböt tart a vállán! Ez a Klementinum csillagásztornya – utunk igazi célpontja. Korábban már elsétáltunk a Klementinum mellett, hiszen Kepler Karlova utcai lakóháza ezzel a hatalmas épülettömbbel néz farkasszemet. A nagy német tudós persze nem láthatta a tornyot, mely 1722-ben épült, és eredetileg csupán kilátópontul szolgált, Josef Stepling alakította át csillagvizsgálóvá, a 18. század közepén. Bár a jezsuiták által alapított Klementinumot nem szokás Prága első számú nevezetességei közé

A Klementinum csillagásztornya

Mi a kora délutáni órákban nézhettünk körül a toronyból. A nyugodni készülő Nap aranyló fénnel vonta be az Arany Prágát. A város képe innen egészen más, mint a megszokott kilátóhelyekről. Az Óváros tetőrengetege fölött vagyunk, azt gondolnánk, szinte minden látható innen, ami a száztornyú Prágában érdekes, különleges. Ha valamiért, akkor ezért a panorámáért igazán irigyelhetjük a régi csillagászokat!

Különös, hogy a nagy múltú csillagvizsgálóhoz aránylag kevés csillagászati eredmény fűződik. A toronyban dolgozó csillagászok között azonban akad egy számunkra érdekes személy: Ladislaus Weinek, azaz Weinek László. 1848-ban született Budán, német családban, azonban magát magyarnak vallotta, pályafutása elején magyarul publikált, doktori értekezését az MTA-nál védte meg. Megfelelő magyarországi csillagász státusz híján 1883-tól Prágában helyezkedett el, a prágai csillagvizsgáló igazgatója lett. Az akkori

Weinek László a Klementinum régi műszereivel

A Mare Crisium Weinek atlaszában

jócskán elavult műszerekkel a Holdat választotta észlelési célpontul. Később a még gyerekcipőben járó holdfényképezést kiváló rajzkészségével „segítette ki”, a Wilson-hegyi csillagvizsgálótól kapott fotográfiákat aprólékos munkával átrajzolta, „feljavította”. Az ezen a módon készült holdatlaszát először 1897-ben publikálta.

Talán mondani sem kell, hogy Weinek – akinek nevét nem csak holdkráter, hanem kisbolygó is viseli – a legkülönfélébb nációkhoz sorolja a nemzetközi szakirodalom. Így például említik cseh, német, osztrák, sőt „osztrák-magyar” nemzetiségűnek is. Kár ezen fennakadni, ugyanis nem az a lényeg, hogy milyen nemzethez sorolják Weinek Lászlót, hanem az, amit a csillagászat terén tett. Személye egyben szép példa arra is, miként lehetett karriert „csinálni” a Monarchiában.

Prága a csillagászat történeti érdekességek egész tárházával szolgál. A kurtára szabott idő miatt most éppen csak belekóstolhattunk ezekben.

MIZSER ATTILA